

HAKKASBYNS HISTORIA

Nedtecknat av Olov Oskar Landström född år 1893, död år 1981.
Renskrivet av dotterdottern Britt Anderson, Gävle år 1992.

Det har många gånger varit på tal att någon borde uppteckna vår bys tillkomst och dess historia. Nämligen vilka som kommit hit och börjat bygga och bo här i vår by Hakkas. Har beslutat uppteckna något.

Är den fjärde generationen av namnet Landström. Det är icke många kvar av de äldsta, som vill åtaga sig detta arbete, varför jag har beslutat göra några anteckningar.

Något bestämt årtal kan jag icke uppge om byns ålder. Den äldsta syneförrättning, som jag har är lagfaren den 23 februari 1762, således 207 år gammal. Detta gällde även vår by. Hur långt tidigare de första kom hit är ovisst, men det kan vara långt tidigare.

Från den äldsta tiden har jag hört berättas av dem, som i min barndom var åldringar. Har även haft mycken hjälp av de papper och protokoll, som lämnats efter min pappa och farfar. Min farfar var ett så kallat sockenombud, men kunde icke skriva, ej heller läsa skrift, varför min pappa måste vara hans sekreterare.

Den som först bosatte sig här i byn byggde sig en stuga i nedre delen av byn. Den gården blev senare kallad Rantatalo. Om detta släktes början kan jag icke närmare ingå. Fastän avståndet var ganska kort mellan min hemgård och Rantatalo blev aldrig att närmare taga klarhet om detta, annat än att namnet torde vara Hakkanen, därav byns namn.

Utgår ifrån att när första nybyggesavsyningen år 1762 nämnes Hakkasinvaara, denna avsugning gällde Meldersteins Bruk, genom H Jonas Meldercreuts.

Då kom de nästa som bosatte sig här i byn, vilka blev indirekt vår släkts upphov. De som först kommit, har förklarligt nog följt älvdalarna, men för att skydda sädesåkrarna och potatisen för frost har de sökt sig till högre belägna ställen. Så även här.

När nu den andra familjen kom, och de var enligt kyrkböckerna från Satter, vilken by är äldre än vår. Deras namn är Jakob Esaiasson, född 1735, död 1811 och hans hustru Ingrid Mickelsdotter, född 1740, dödsåret ej upptecknat, deras fosterdotter Anna Maria Abrahamsdotter, född 1802, uppgift om dödsår saknas. När de såg röken eller hörde yxhugget blev de glada att få träffa andra människor. Men de var inte särskilt välkomna utan blev körda iväg med motiveringen att vi vill ha vårt kreatursbete för egna djur. De hade nämligen en ko. Det var icke annat än att fortsätta. När de kom upp på toppen av Hakkasberget band de fast sin ko i en tall.

Även de hade en ko med sig. När de vilat sig och studerat omgivningen och funnit den lämplig och säker för frost, började de bygga sig ett hus. Huset har stått på det ställe där byns vattenreservoar nu står.

När reservoaren började byggas ville jag ovillkorligen att icke rubba våra förfäders gårdsgrund. Men vid företagen borring befanns att jordlagret på berggrunden var tjockast just där. Kostnaden blev så mycket mindre att jag måste ge efter. På den nu försvunna gårdsgrunden har vi tidigare i många år brukat hålla majbrasa.

Av dessa nybyggare uppodlad potatisåker har varit i bruk ända till 1950-talet. De par, som då byggde sitt hus på berget hade ingen egen dotter men de hade en fosterdotter. Senare kom vår stamfader knogandes och träffade denna flicka. Det blev giftermål. Han hette Carl Carlsson Landström och var från Landsjärv. Han var född 1787. Han hade efternamnet Landström vilket vi fortfarande har.

Vår släkts ursprung är från kusten. Det namnet finns inom Överkalix och längs efter kusten. Detta par blev då våra stamfäder och de fick fem söner. När dessa söner blev fullvuxna ansåg de att det var besvärligt att föra allt som behövdes i gården som ved, hö mm till bergstoppen. Därför beslöt de att flytta och de byggde sig ett hus, som senare blev kallat Vanhatalo (Gammelgård).

För sönerna var det naturligt att söka sig en flicka. I Satter fanns det gott om jäntor, varför två av pojkarna gifte sig med systrar. Det var min farfar Lars Landström och Karl Landström.

Min farfar byggde gården Ylitalo (Norrgård). Detta var min hemgård till 1903. Min pappas gård blev nämligen flyttad efter laga skifte till nuvarande ställe.

Jag kan nämna att det var fyra systrar från Satter som gifte sig med Hakkas-pojkar. Deras män hette Vanhatalon Kalla, Ylitalon-Lassi, Rinthen Kalla, Hakasen Heikki. Tre av bröderna Landström flyttade till andra byar; Nils till Yrttivaara, Jöns till Sammakko och Erik till Dokkas. I Dokkas har slakten fortfarande Landströms namn. I Yrttivaara och Sammakko har Landströms namn utgått på grund av gifte och dödsfall.

Någon väg för sommartrafik fanns det inte, utan förnödenheter, i huvudsak mjöl, salt mm måste under sommaren hemforslas på vattenvägar från Kalix eller Töre. Därefter forslades de efter Kalix älv till Bränna och därefter Ängesån och Skrovälven. Vid nuvarande Skrovbron var det stopp, för där började forsarna. Därifrån måste allt bäras hem. Det var inte endast Hakkas-bor som måste bära sitt. Även Gälivare-bor samt alla andra som bodde norr om Hakkas hade att bära. Färdvägen för dem var förbi Sammakko, Dokkas och Liikavaara. Det synes att de ville följa

Linaälven, för de hade sommartid möjlighet att färdas vissa sträckor med båt.

Även malmtransporterna gick efter denna väg. Cirka 100 meter nedanför min gård följde vägen från så kallade Varanjänkkä upp till byn. Där var nämligen en svacka och därför lättare att komma fram där. När vi flyttade till mitt nuvarande boställe och började odlingsarbete, vilket skedde efter laga skifte 1903, hittade vi flera järnmalmsbitar efter denna väg. Vintertid färdades man med häst och ren.

Byn hade så småningom fått flera gårdar och under den tid, som jag har mina första minnen från, fanns det 31 gårdar i byn. De som ansågs vara stora gårdar var Vanhatalo, Ylitalo, Kaisagård, Änsty, Esko, Keila, Torri, Heikki, Jussas, Lauris, Olosgård, Itätallo, Engmans, Knös, Keskitalos, Nillas, Engfors, Ailis, Vennströms, Rantatalo, Gustavsgård, Skräddeles, Rintes, Isaksgård m fl.

I min hemgård Ylitalo har första skolan i byn hållits. Läraren bodde i kammaren och hade den andra som skolsal. Jag vill minnas att läraren hette Sortelius. Dessutom kan nämnas, att första skolorna, som byggdes i Gällivare socken, var i Hakkas och Nattavaara. Den skola, som då byggdes i Hakkas, är fortfarande i bruk, dock efter flera reparationer. (Men nu som Örnboet. Red anm.)

Under min skoltid hade vi två lärare. Frans Engelmark skolade de äldre barnen. Han var av samma släkt som verkat i Gällivare. Han var lärare vår by tills han pensionerades. Dessutom hade vi småskollärare. Dessa byttes ofta. Nu har byn grundskola med många lärare.

Under min skolgång var det så och så med skolgången. Självt var jag rätt ovillig att gå i skolan, men det har gått ganska bra ändå. Att skolgången inte var den bästa har förklarliga skäl. Först och främst var det fattigt i gårdarna och all skolmateriel måste köpas. Om griffeln tagit slut eller om tavlan gått sönder, så var det många gånger rädslan för läraren som gjorde att man struntade i att gå till skolan. Det kunde även bero på att skorna eller kläderna var trasiga och måste lagas.

Vägbyggen sattes så småningom i gång sedan landshövding Vidmark besökt Hakkas och själv fått se befolkningens svårigheter. Det hade överenskommit att först bygga väg från Skrövbron, som fortfarande är i bruk, till Hakkas. Sedan fortsatte vägbygget till Gällivare. En som hette Heikkin Lauri, berättade att han hade varit med vid vägbygget till Gällivare och sade att de hade mycket god förtjänst. Därefter fortsattes vägbygget från Skrövbron neråt.

Min pappa har varit i arbete där. Så långt tillbaka jag kan erinra mig var landsvägen Gällivare-Överkalix den enda landsvägen. I slutet av 1800-

talet byggdes landsväg till Vittangi och Purnu. Senare byggdes även vägen Leipojärvi-Dokkas med bro över Lina älv.

Jag nämnde tidigare att förnödenheterna måste bäras även längre norrut. Det berättades att då kornet var moget, tröskat och malet till mjöl, passade vissa Gällivarefruar på att komma hit till byn för att förse sig med mjöl. Byborna ägde nämligen så kallade skvalpkvarnar, där de malde sitt korn. Karl Landström byggde en ordentlig kvarn på Skrövälven och stället kallas fortfarande Kallan Mylly. Den blev så småningom utsliten. Vid sekelskiftet byggde dåvarande Nordiska Trävarubolaget såg och kvarn, vilka var placerade vid älven nära byn. Sågen och kvarnen anlätades flitigt av hela socknen. Byborna byggde vägen från byn ned till såg och kvarn gratis, samt lämnade den s k Kvarnholmen, byns gemensamma egendom, hyresfritt under den tid anläggningarna var igång. På holmen hade tidigare funnits skvalpkvarn, samt på två andra ställen; Nykvarn och Alatalonkvarn.

Byborna har varit så förutseende att vid laga skiftet avdela mark för vägar inom byn samt på flera platser utanför byn, vilka ansågs vara behövliga i framtiden, samt en stor tomt för skolan. Byn hade så småningom blivit socknens sydöstra metropol.

I byn har funnits handelsaffär redan i min tidiga barndom. Till byarna utanför Hakkas måste under sommartid varorna bäras efter skogsstigar, spångade över bäckar och myrar.

Redan år 1885 hade byn gästgiveri som de tre första åren var Vanhatalo. Sedan flyttades den till min hemgård Ylitalo där den var från 1889 t o m år 1901. Därefter flyttade den till Nillas och därifrån till Eskos och sist Alamaas. Jag har fortfarande kvar kontrakten. Dessutom har inskrivning av värnpliktiga har skett i tre år i Hakkas. Det första året var inskrivningen i Vanhatalo och de två andra åren i Ylitalo. Sedan flyttades den till Gällivare.

Det har också berättats att det har varit bråk om var sockenkyrkan skulle placeras. Övre delens befolkning ville få kyrkan till Gällivare. De ansåg att socknens befolkning då skulle räknas som nomadiserad lappbefolkning och därigenom slippa värnplikten. Men i det fallet blev de lurade.

Det har i långa tider varit ett stridsäpple mellan samhällen och landsbygden om delning av socknen: Den nya sockengränsen skulle gå norr om Leipojärvi. Alla byar efter nuvarande väg till Käöntjärvi samt nattavaaradelen skulle höra till landsbygden. Redan vid laga skiftet kring sekelskiftet lämnade Hakkas och Sammakko skifteslag tomtmark för kyrka och kyrkogård. Det var ofta en fråga, en skämtsam fråga, om var kyrkan skulle stå. Hakkasborna höll på sin by och Sammakko-bornarna på sin. Jag minns en gång (jag var liten grabb då) då flera trevliga karlar var samlade

i min hemgård. Där var Sammakko-bon Feki, Rinthen Kalla, Årnstyn Johani, Ylitalon Kalla, Vanhatalon Lauri och kanske någon fler. Märk detta - alla resonemang var på skämt!

Huvudtemat var naturligtvis sockendelningen och var kyrkan skulle placeras. Feki ville att Sammakko skulle ha den och Rinthen Kalla sade: "Det passar inte alls för då får vi ju ett så fult namn på vår socken", för namnet skulle ju bli Sammakko socken och det är ju lika med grodans socken eftersom Sammakko betyder groda.

- "Nej", sade Feki, "socknens namn blir efter den som först blir begravd i den blivande kyrkogården."

- "Nå", sade Rinthen Kalla: "om den som först blir begravd har ännu fulare namn än Sammakko, då blir det ju ännu värre."

Feki funderade en stund och så sade han: "Vi knackar någon som har ett vackert namn."

Frågan om sockendelningen dök upp då och då omkring 20-talet gick det så långt, att skrivelser cirkulerade på landsbygden med namninsamling för sockendelning. Då var det landsbygden som ville skiljas. Även jag var ute i vissa byar bl.a. till Äijävaara. Där kom jag till en gård, vars ägare var villig att skriva under, men han sade till mig: "Blir det endast ett annex, då tar den onde dig, pojke."

Nästa sockendelningsfråga dök upp 1953 och då var det Malmberget som ville skiljas. Även denna skilsmässa gick i stöpet.

Det var många gånger skralt med brödfödan. Jag har protokoll av den 5.5.1886, där min farfar fick i uppdrag att hämta 400 säckar mjöl från Karlsborg för utdelning. Min pappa sade sig minnas att i vissa gårdar blandades bark i brödet. Min farfar hade även fått i uppdrag att sköta om bygget av ett s.k. sockenmagasin. De som byggde magasinet var från Överkalix. De fick sin arbetslön i huvudsak i korn, vilket de malde till mjöl i en handkvarn som de hade med sig. Så länge jag minns var Eskon Lauri och Karl Johan magasinsföreståndare. Från magasinet fick sockenborna vid behov låna kornutsäde mot ränta. Jag har haft protokoll om magasinsbygget, men då jag lånade det till en lärare så försvann det. Jag har hört att originalet skall finnas i kommunens arkiv.

Det kan uppfattas att jag för ofta och för mycket har nämnt min farfar Lars Landström, men han var med i Kommunalnämnden samt Godeman i avvittningen och därför gjorde han resor ända upp till Saivomuotka i Karesuando socken. Han var dessutom utsedd till elektor för val av riksdagsmän, vilket skedde i Töre år 1887. Karl Landström var nämndeman och han var förutseende att insynna s.k. nybyggen. Vad jag har för uppgift om så hade han insynat åtta nybyggen bl.a. Rovavaara och Kiltisvaara. Det var tal om att järnvägen skulle dragas fram över dessa marker, vilket dock inte blev av. Nybyggen såldes till Trävarubolaget.

Jag nämner även Hakkasen Heikki, Han var affärsman, men han kunde inte skriva. Han gjorde sina anteckningar med skåror på en träribba och han var säker på att det stämde på öret.

Jakob Nilsson (Knösgubbe) var Gällivare kommuns bank. Jag har läst protokoll där Apelqvist, nämndens ordförande, skriver: "Nu har vi ingen annan utväg än att vi måste taga ett lån hos Jacob Nilsson." Det gällde inte mycket pengar, men efter dåvarande tid' var det väl stora pengar. Det gällde under 200 kronor. Jag vet att kommunen lånade två gånger av honom och båda lånen var under 200 kronor.

Keskitalo Lauri blev nämndeman efter Karl Landström. Rinthen Kalla var byns kopparslagare och allt i allo. Aili ledde byabönen. Itätalos Nilsi var flottningsförman. Jag borde nämna många fler, men alla har, fast de ej nämns här, gjort så gott de kunnat för byns uppbyggnad.

Bydelen Sangervaara fick sina första bostadshus år 1905.

Man kan undra hur folk har kunnat klara sig med de inkomster som då var. Jag kommer mycket väl ihåg då lönen i flottningen var 21 öre i timmen. I skogsarbete var det 75 öre om dagen samt kost och logi. Det var självhushåll. Även i de minsta torpen fanns det kor och får. Av kor fick man mjölk och av fåren ull till kläder. Sjöar och vattendrag var fulla med fisk och i skogarna fanns det fågel. Kvinnorna arbetade i hemmen och skötte djuren. De spann garn av ull och man kunde höra vävstolarna dunka långt in på nätterna. Männen fiskade och jagade. Då var det inte förbud att snara fågel, ej heller att gillra fällor. Även jag har varit med om det. När ekorren fått vinterhår började ekorrjakten. Det betalades ända upp till 25 öre per styck och det ansågs vara ett bra pris. Dessa såldes i huvudsak till så kallade Laukkuryssät. Man hade endast mynningsladdare till vapen.

Under de första åren av 1900-talet började man med myrodlingar. Då upptogs krondiken. Vår by var en av de första med dessa odlingar. Hösten 1907 eller 1908 hade landshövding Bergström ordnat lantbruksutställning i vår by i samband med Hushållningssällskapets sammanträde. Utställningen var mycket lyckad. Det uppodlades 100-tals hektar myrmark.

I byn fanns det vid 1950-talet omkring 200 kor och 50 hästar. När jag skrivit om det positiva om byn, måste jag även skriva om det negativa. För närvarande finns det högst 50 kor och 7 eller 8 hästar. Hundratals hektar odlingar får stå obärgade år efter år. Långt före min tid hade Karl Landström och Knös Jakob provat odla på Vaarajänkäämyran. De sådde råg, men frosten tog den och männen tröttnade.

I de gamla skrifterna nämns byn med tre namn, nämligen Hakkas, Nedre Hakkas och Västanälv. På Västanälv har den nuvarande Kaisagården stått.

Jag har många gånger vid fiskefärder till Syväjärvi gått förbi gårdsbrunnen. Platsen är på heden väster om Kallan Mylly.

Nämnas bör också att när sockenallmanningen bildades, så var det tre Hakkasbor på sammanträdet som röstade "Ja" och alla de övriga, och det var många, röstade "Nej". Ändå slog ordföranden klubban i bordet och sade: "Enhälligt beslut för bildandet av Allmanningen". Saken var klar.

Det har under årens lopp invandrat folk till vår by från Överkalix samt längre nerifrån, ja, även från utlandet och då från främst Finland och även från Ryssland, vilka alla hedrat vår by. Jag är övertygad om att någon av våra förfäder vilar i sin grav på bergssluttningen. Och må de vila i frid.

Måste även nämna något om de dagliga och årliga sysslorna i hemmen. Börjar förstas med sommarens början på våren. När snön smält bort och isarna börjat röra på sig, bäckarna börjat svälla över sina breddar, då började flottningsförmän rusta upp sina arbetsgrejor; båtar, båtshakar, bomkrokar samt mycket annat. Hade själv den sysslan i tjugo års tid. Detta flottningsarbete var i de övre delarna av bäckarna ett mycket tungt arbete och utfördes i långa dagsskift, så att när flottningarna var över var det mångas fasta beslut att "nu var det sista året jag var med i flottningen". Men när nästa vår och flottningssäsong kom, då var det att uppsöka förmannen och anmäla sig.

När detta arbete (flottningen) var över börjades med jordbruket. Vill först nämna att innan någon var hågad att börja med något annat arbete var det att taga uppehåll och värma den härliga finska bastun. Det var att bada och vila för att komma i arbetshumör. När jag nämner om bastun, måste jag gå in närmare på den. Det fanns många bastur i byn, vilka uppvärmdes nästan varje vecka. Det var den ursprungliga finska modellen med stor stenugn i ena hörnet av det fyrkantiga huset, utan någon rökutgång annat än en liten glugg, kanske två decimeter i kant oftast utan något förrum, med en sittlave längs efter ena väggen. När uppvärmaren ansåg att stenarna var nog varma, kastade han lite vatten på dem. Då blev huset ganska rökfritt och då började badandet. Det var ofta, särskilt om det var någon främmande med, att man ville prova om han var en s.k. Saunaman. Då kastade man vatten på de heta stenarna. Det var många ovana som då måste skynda sig ner från laven.

Det var en gång en person från Mellansverige, som jag blev bekant med. Han ville att jag skulle visa honom byns sevärdheter, bl.a. dessa bastur. Han undrade om vi eldade ugnen under den tid vi badade samt om vi badade tillsammans, män och kvinnor. Båda frågorna var lätta att besvara med nej.

Återgår nu till sysslorna med jordbruket. Innan snön börjat tina bort hade många strött ut sand på snön för att påskynda snösmältningen. Nu var jorden torr, nu kunde man köra ut gödsel på åkrarna samt plöja. All

plöjning skedde med häst och med en tröplog. Själva vändskivan och skäret var av järn. Dessa plogar tillverkades i Överkalix, tillverkarens namn är för mig obekant. Spridning av utsäde skedde oftast för hand. Sedan utsädet spritts nedmyllades det med en pinnharv. Den var oftast försedd med länkar så att den kunde böja sig. I min hemgård fanns även en rullharv, vilken användes på hårdare jordar. Därefter började potatissättningen. De sattes i en bänk som var 7 decimeter bred. Först körde man en skåra med hästplog, sedan gjordes skåran ren med spade.

Sedan började sättningen av potatisen. Det måste vara två personer med, en gick och stötte spaden i bänken samt vickade den så att det lämnades ett tomrum, den andre kastade dit potatisen. Spaden drogs upp. Jorden ramlade över potatisen och så nästa.

Nu började arbetet med att se över stängsel. Alla odlingar och ängar måste omgärdas med stängsel innan hästar, kor och får fick ströva fritt i skogen. Hästarna var mer avläggset till men de kunde även följa landsvägen och komma hem eller på slätterängar.

Efter dessa arbeten var det att se om översilningsängar. Myrdiken måste dämmas så att vattnet strömmade över ängen och den blev vattnad. Genom bevattningen gick tjälen ur jorden.

Därefter var det att se över sina landsvägsbitar enär varje hemman hade att underhålla landsvägen oavsett om någon från hemmanet hade någon nytta av vägen. Hakkasborna fick förtjäna stora pengar i detta arbete varje vår. Dessa arbeten avsynades av länsman och godemän. Vid denna vägsyn bortlämnades ofta arbeten såsom dikning, trumläggning mm. Tiden var nu inne att se över slätterredskap; räfsor, lieskaft måste repareras. Liarna måste omhamras och härdas. Det fanns skickliga liesmeder såsom Lars Gustav i Sammakko, Smed Isak i Ullatti, Johan i Satter mfl.

Innan slåttern började togs löv några dagar. Dessa hässjades i höhässsjor för att på detta sätt skydda löven att dras ner av kor, får och renar. För älgarna var det svårare, de räckte högre upp.

Och nu till slätterarbetet. Myrslåttern började först. Första dagarna tog man de närmaste ängarna för att träna sig, innan man stack iväg längre ut. Det var ingen skillnad på man och kvinna. 10 och 11-åringar måste med. När de närmaste var i hässja var det att taga veckans proviant på ryggen, lie, räfsa, yxa och sovkläder. Någon fick taga "pimälelli" på ryggen. Så började enmilafärden till nästa äng. Att man, när man kom fram till slätterkojan, ville taga fem minuter är väl förklarligt. Därefter var det att arbeta allt man orkade för att få arbetet färdigt och slippa göra samma gångmarsch på nytt. Råkade det bli regnväder, då måste man göra en ny resa. Vi hade en slätteräng på en mils avstånd. Den kallades Joukkasvuoma. Där hade vi en koja, i vilken fyra familjer bodde, ibland

samtidigt. Den hade en sovlave på var sin sida om eldstaden. Där sov vi syskonbädd. Alla var trötta och sov gott. Nu är största delen av dessa kojor nedrivna och använda till vedbränsle.

Det fanns gårdar som hade sina fäbodrar på en halv mils avstånd från byn, på västra sidan av Skrövälven. Under den tid de hade sina kor där fick de bära alla sina behövlige varor dit. Värst var det med barnen, som var små. Det berättades en gång att en kvinna hade ett barn i konten på ryggen, ett barn hade hon bundet på framsidan och kanske var ett gömt. Då var det icke att hoppa på cykel eller in i bilen.

År 1909, under storstrejken, kom en kusin från Kiruna, med en gammal cykel. Med den fick jag lära mig åka ganska skapligt. Det var icke många i byn som kunde lika bra.

År 1908 fick jag se den första bilen. Vill minnas att det var en amerikan som varit till Gällivare och vände därifrån. Byborna visste när den skulle komma. Det var en söndag. Alla hade dragit sig till landsvägen för att få se en skymt av vidundret. Därefter var det Åhlen & Holms bil. Den stannade i byn över natten. Ombuden hade fått bjudningskort att få åka någon kilometer. Även jag hade fått bjudningskort, men till min olycka hade det lämnats två hässjor obärgade på Kurravuoma. Pappa sade att nu måste vi gå och bärga dem. Det var icke annat än att börja den milslånga vägen dit. När vi kommit någon kilometer iväg kommer bilen bakifrån. Passagerarna gör honnör åt oss. Man kan förstå hur pojkhjärtat klappade då av harm åt alla höhässjor. Från Purnu hade två personer kommit för att få vara med om åkturen.

Efter några år inköpte en åkare i Gällivare, han hette Sjökvist, en lastbil. Han byggde en kur på den. Den var inte vidare snygg, men folk åkte i den. Han hade trafik Gällivare - Skröven. Under vintertid hade han en finnrissla på släp efter bilen. När det var många passagerare kunde någon få sitta i risslan. Det kunde hända att snöret, med vilket risslan var fastbunden i bilen, gick utav och risslan lämnades stående på vägen.

Nu började kornåkrarna bli mogna och hösten närmade sig. Det började bli farligt. Kommer det en frostnatt då kan kornet frysa bort. Bäst taga åkerskären och rädda brödfödan. Alla sädesåkrar skars med skära och skylades. Så fort säden torkats bars den in i rian, så mycket det gick att få opp på den torkanordning som anordnats för ändamålet. Inne i rian hade man en ugn för uppvärmning. På vårvintern hade man skaffat björkved och upphuggit den till småved för ändamålet. När den som skötte eldningen ansåg att kornet var nog torrt, bestämdes att tröska ut följande dag. Vid tre-fyrtiden på morgonen gick man till rian. Man lyssnade noga om slagornas dunk hördes från andra rior. Om så var blev det att arbeta i kapp, vem som blev först klar. Svetten rann men det hjälpte inte. Alla arbetade allt vad de kunde. Det var i regel fyra personer i arbetslaget.

Man slängde slagorna två och två. När kornet var lös-slaget och rensat samt ny sats inburen, var det att börja elda på nytt. När dagens arbete var gjort, var det bästa kvar, nämligen den härliga bastun. Sedan tröskningen var undanstökad var det att få kornet malet och få smaka på årets korngröt och bröd.

Sedan potatisen upptagits var det att få hem hästarna och fåren. Nu blev det lite lugnare tid men mörkare. Nu kunde jakten och fiskjustringen börja, så man kunde få lite mera omväxling i den dagliga kosten. Nu var det tid att se över hässjorna. Under sommarens lopp hade det kunnat ramla hö från hässjorna. Det var för värdefullt vara att lämna att ruttna på myran. Nu var det att vänta att kölden och snön kommer. Blev det blid höst och snörök så var det oerhört arbete att trampa ner snön för att få vatten på ytan för frysning. Hade man gjort detta arbete kunde det komma mera snö. Då var det att börja på nytt. Så fort det var möjligt att komma till slätterängarna, började höet köras hem. Om det var en gynnsam höst, kunde man hinna få hem höet till Andersmässa. Då var man nöjd. Nu är våra forna slätterängar förvandlade till gungflyn, och torrare ställen igenväxta med alla sorters lövträd. Till Andersmässa i Gällivare, vilken var de äldres marknad reste största delen av byborna, dit fördes hästar från Tornedalen, ja även från Finland. Man hade redan här i byn tittat över dom samt börjat tala om köp eller byte.

I Gällivare hade de största skogsbolagen sina kontor. Där uppgjorde kontrakt på vinterns arbete. När då vinterarbetet var klart, då måste man börja tänka på vinterbostad däri avverkningstrakten. Det var sällan bolaget hade tänkt på detta. Det var ackordstagaren som fick ordna detta. Det kunde hända, att när man kom fram till avverkningen var det redan mörkt på kvällen. Då var det att söka fram spade och yxa. Någon började skotta upp eldstället, och andra fällde torrfuror till vedbränsle, kuskarna ordnade om hästarna samt skottade upp snövallar till skydd åt hästarna. Att det icke blev att sova första natten är förklarligt. Så småningom blev kojan färdig, och där gick vintern fram till våren.

Om förtjänsten vill jag endast nämna att en folkpensionär idag får lika stor månadslön som då kunde förtjänas av två man och häst under hela vinterperioden, ibland något drygare.

Under åren 1917-1918, nämligen under första världskriget brändes här trätjära. Nästan varje gård hade sin tjärdal. Tjäran såldes till tyska uppköpare.

Vid Maria Bebådelsedag tog ungdomen ledigt några dagar och reste till Gällivare. Det var ungdomens marknad - där kunde många göra livskontrakt. Nu är vi framme vid våren. Således ett års möda och besvär, men många glädjens stunder.

När jag är född och uppväxt i Lappland måste jag nämna något om dess urinnevånare. I vår by har det tidigare varit vanligt att fjällapparna har

fram på vintern flyttat hit och ner till skogslandet. De har mycket ofta hyrt in sig i gårdarna. Även i min hemgård var det brukligt att de fick bostad. För oss unga pojkar var det ett glädjebudskap när vi hörde att renhjordarna började närma sig. Den tidens lappar hade mycket renar. Man kunde få låna någon tamren att åka med. Det var glädjens stunder för oss pojkar. Man kan undra över att det kunde vara så god sämja mellan bofasta och lappar. Det kunde någon gång bli bråk om renarna brutit sig in i någon hölada eller trampat allt för mycket i avverkningarna. Det blev sällan tingsärende. Man ordnade upp saken i godo och vi var fortfarande vänner.

Slutar med några ord om när våren kommit och marken är bar och torr. Då kunde man känna en frän röklukt och då gissar man att nu är det någon som bränner fjolårsgräset. Efter bränningen blir gräsmattan grön och vacker. Något foder åt kreaturen behöver man inte.

Vill till slut nämna några data.

Efter laga skiftet flyttade tre gårdar till Mukkavaara och bildade denna by. Avvittringen, då byområden avskildes, skedde i slutet av 1800talet. Laga skiftet började 1898 och var klart 1900.

Posten kom en gång i veckan Överkalix - Gällivare retur.

Telefon fick vi 1905. Jakob Nilsson (Nillan Jaakko) var telefonist till 1950.

Kyrkogården invigdes hösten 1928 av biskop O Bergqvist. Den som mest ivrat och arbetat för att få kyrkogården till vår by var Lars Henrik Engman. När kyrkogården invigdes var han död. Han var den andra som jordfästes där. Den förste var Nils Olof Larsson från Yrttivaara som jordfästes i samband med invigningen.

Bönhuset byggdes år 1921 av Johan Wäyrynen. Reparerat 1940.

Elbelysning fick vi julen 1937.

1946 utsågs en kommitte bestående av Seth Henriksson, Artur Falk och O. O. Landström att utreda kostnader angående vägbelysning. Kommittén utsåg O. O. Landström samt från länets elförening Georg Israelsson att placera lamporna. Byarna fick vägbelysning.

Hakkas blev sitt eget polisdistrikt med eget polishus, där polisen var stationerad. Hakkas har även egen brandkår. Polisen är numera flyttad till Gällivare. Det ansågs väl att Hakkas är ett sådant fridens ställe att polis inte behöver vara stationerad där.

Husförhör hölls årligen, hölls turvis i gårdarna tills bönhuset byggdes. Det var 1921.

Laestadianerna höll bönemöten varje år, ibland flera gånger.

Under de tider då det var gångpost, som började i början av 1900-talet, utgick posten från Hakkas till Sammakko, Ullatti, Kompelusvaara och Tarendö. Tur och retur varje vecka Hakkas, Yrttivaara, Satter, Norski, Vuomavaara, Pempeli, Äijävaara, Satter och Hakkas samt Hakka, Sammakko, Lillberget, Mukkavaara, Palohuornas, Purnu, Sarvisvaara och Hakkas. Fast postplats i Hakkas omkring 1910. Adina Frediksson, född Isaksson, började då som skolflicka sköta om poststationen och haft denna syssla med heder i närmare 50 år.

1942 utsågs Artur Falk, Arvid Nymark, O O Landström att utreda om läkarstation i Hakkas. Det resulterade i att Granlunds fastighet inköptes. Där har läkare varit stationerad i många år. Nu är den tom.

1946 utsågs J O Gavelin, Einar Henriksson, O O Landström att uppvakta myndigheter i Stockholm angående vatten och avlopp i byn. Arbetet påbörjades året därpå.

Den kyrka som så länge varit, kan man säga, i folks fantasi, kom till slut och invigdes 1956 av biskop Bengt Jonzon. Vi Hakkasbor är stort tack skyldiga prostens Gottfrid Nordlund. Var själv med i händelsernas mitt och kan intyga hans outtröttliga arbete. Kyrkan byggdes av byggnadsfirma Öberg från Kalix - Holmträsk. Nu är Hakkas egen församling med egen kyrkoherde, A R Rebane.

I byn finns nu omkring 150 gårdar.

Folkmängden var, när den var som störst, 840 personer. Nu har den minskat.

Det kan anses att jag skrivit allt för mycket om vår by. Men det gäller ju över tvåhundra år, således fyra generationers tid. Under denna tid har det hänt mycket, mycket mer än vad jag i min ringhet kunnat utforska.

Hakkasbyn den 5 februari 1969. Olov O Landström.

Text i "BYGDE-bladet":

Vi vill tacka Mia Entin för lånet av häftet med O O Landströms minnen samt dottern Britt Anderson som stått för renskrivningen.